

Początki samorządu lekarskiego

Czerwcowe posiedzenie Komisji Historycznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk poświęcone było początkom izb lekarskich na ziemiach polskich.

Zaczęły one powstawać pod koniec XIX w., kiedy coraz popularniejsze stawały się idee ograniczania władzy centralnej, m.in. na rzecz samorządów terytorialnych. Bezpośrednim impulsem do powstania izb było ustanowienie obowiązkowych ubezpieczeń dla robotników na wypadek choroby i kas chorych, mających te ubezpieczenia realizować. Następnym powołania kas chorych była też częściowa etatyzacja zawodu lekarza, narzucenie mu wynagrodzeń i ograniczenie prawa pacjenta do wyboru lekarza tylko spośród wskazanych przez kasę.

Takie postępowanie kas chorych wywołało niezadowolenie lekarzy, którzy zaczęli podejmować próby przeciwstawiania się kasom i w rezultacie samoorganizować się. Praktycznie przez całą swą historię izby lekarskie były stroną w mniej lub bardziej zaognionym konflikcie z kasami chorych.

Pierwsze izby lekarskie na ziemiach polskich powstały jeszcze pod zaborami. Najwcześniej, bo już w 1887 r., powołano je w Prusach, a 1891 r. w zaborze austriackim. Izby lekarskie nigdy nie istniały w zaborze rosyjskim.

W Prusach utworzono Izby Poznańską, Zachodniopomorską, Wschodniopomorską i Śląską. Polskie lekarze postrzegali je jednak jako instytucje niemieckie (m.in. obowiązywał jedynie język niemiecki) i niewielu zdecydowało się na przystąpienie do nich. W momencie odzyskania przez Polskę niepodległości z całego Poznańskiego, Pomorza i Śląska zrzeszonych w izbach było zaledwie 292 lekarzy (w samym Poznaniu 94).

Inaczej było w zaborze austriackim. Polacy reprezentowani byli w izbach lekarskich w znacznie większej liczbie, ale też izby miała inne oblicze. Obejmowały wszystkich lekarzy podzielonych na Izbę Zachodniogalicyską z siedzibą w Krakowie i Wschodniogalicyską z centralą we Lwowie. Językiem urzędowym był polski.

Najważniejszym zadaniem izb, ale nie jedynym, była obrona interesów lekarskich wobec kas chorych. Negocjowały one więc z kasami chorych minimalne wynagrodzenia dla lekarzy, ale także powoływały sądownictwo koleżeńskie i polubowne, określały zasady ogłaszania się lekarzy, w tym zasady drukowania w gazetach podziękowań od pacjentów.

Po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości idea powołania korporacji zawodowej lekarzy, tym razem już całkowicie polskiej i zrzeszającej kolegów ze wszystkich województw, zaczęła szybko zyskiwać powszechną aprobatę.

Już 16 stycznia 1919 r. dekretem naczelnika państwa polskiego Józefa Piłsudskiego utworzono Ministerstwo Zdro-

Czy tutaj była przed wojną siedziba Izby Lekarskiej?

wia Publicznego. Było to, po austriackim, drugie takie ministerstwo w Europie. Urząd ten miał sprawować nadzór nad sprawami zdrowotnymi w państwie, w jego gestii było również kierownictwo spraw lekarskich, przekazane potem bezpośrednio do samorządu lekarskiego. Ministerstwo funkcjonowało do 1923 r., a jego agendy przejęło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Ministerstwo Opieki Społecznej. Dlaczego tak się stało? Są dwie teorie: jedna głosi, że był to akt polityczny na skutek działań endecji, a druga, że stało się ono niepotrzebne, gdy gros spraw leczniczych i lekarskich przejęły izby lekarskie. Obojętnie, jak było, pozostaje faktem, że ministerstwo zdołało przygotować powstanie izb lekarskich. Prace przygotowawcze i legislacyjne trwały kilka lat i 2 grudnia 1921 r. Sejm uchwalił oczekiwaną przez świat lekarski ustawę. Określała ona m.in. powody, dla których izba została powołana. W art. 1 czytamy, że izba jest powołana *dla samorządowego uporządkowania spraw dotyczących interesów i bytu stanu lekarskiego, jego zadań i celów przy wykonywaniu obowiązków lekarskich względem społeczeństwa i w stosunkach lekarzy między sobą, jak również strzeżenia jego praw, godności i sumienności.*

Powołano 6 izb, w tym Izbę Poznańsko-Pomorską, z siedzibą w Poznaniu, obejmującą województwa poznańskie i pomorskie. W 1939 r., mimo protestów, rozdzielono ją na dwie: pomorską z siedzibą w Toruniu i poznańską z siedzibą w Poznaniu.